

**WYDZIAŁ PRAWA
i ADMINISTRACJI**

Uniwersytet Łódzki

Łódź, dnia 29 stycznia 2024 r.

Prof. dr hab. Joanna Połatyńska
Katedra Prawa Międzynarodowego
i Stosunków Międzynarodowych

OCENA

**dorobku naukowego, dorobku dydaktycznego oraz rozprawy habilitacyjnej
dr Magdaleny Butrymowicz pt. *The Legal Status and Perspectives of Ethnic
Minorities in European States. The Nationality Gambit* (Wydawnictwo Lexington
Books, 2022) w związku z wystąpieniem przez nią z wnioskiem o uzyskanie
stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki prawne**

1. Przedmiot i kryteria oceny

Zgodnie z art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 742) kandydat do stopnia doktora habilitowanego powinien spełnić następujące warunki: 1) posiadać stopień doktora; 2) posiadać w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny; 3) się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Dr Magdalena Butrymowicz uzyskała stopień doktora nauk prawnych w 2009 roku, nadany przez Radę Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II uchwałą z dnia 29 września 2009 roku na podstawie rozprawy „Jurydyczne aspekty powstawania państw Indian w Ameryce Północnej”, której promotorem był dr hab. Grzegorz Górski, zaś recenzentami prof. dr hab. Borys Tyszczuk oraz prof. dr hab. Andrzej Dziadzio.

2. Ocena osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 742) dr Magdalena Butrymowicz przedstawiła monografię swojego autorstwa pt. *„The Legal Status and Perspectives of Ethnic Minorities in European States. The Nationality Gambit”* (ss. 210, Wydawnictwo Lexington Books, 2022, ISBN 978-1-7936-4603-3).

Oceniając wybór tematu badawczego, rozpocząć trzeba od oczywistej konstatacji, że wiek XX to wiek praw człowieka, niezależnie bowiem od innych osiągnięć (i katastrof) tego okresu, to właśnie prawa człowieka stanowią – mimo prób powiązania ich z określonymi religiami, ideologiami czy opcjami politycznymi – uniwersalny instrument chroniący jednostkę przed władzą i naprawiający niekiedy utrwalone wielowiekową tradycją nierówności społeczne. Nie oznacza to jednak, że każdy temat z zakresu międzynarodowej ochrony praw człowieka jest tematem niewyeksplorowanym, w którym badania będą miały z założenia walor pionierskości. W szczególności problematyka ochrony praw mniejszości – niezależnie od tego, wedle jakiego kryterium wyodrębnianych – była i jest (a zapewne i będzie) przedmiotem szerokich analiz zarówno w literaturze polskiej, jak i światowej. Niemniej jednak, jest to zagadnienie na tyle rozległe i wielowątkowe, że nawet w przypadku mniejszości wyodrębnianych najczęściej – narodowych i etnicznych – można przyjąć podejście na tyle oryginalne i nowatorskie, że będzie stanowiło istotny wkład w rozwój uprawianej przez badacza dyscypliny w rozumieniu art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 742). W przypadku recenzowanej monografii habilitacyjnej, oryginalności podejścia można upatrywać w dwóch aspektach – po pierwsze, w

zestawieniu filozoficzno-socjologicznych koncepcji społeczeństwa i państwa rozważanych w części pierwszej z prawnymi uwarunkowaniami funkcjonowania wybranych przez Autorkę mniejszości narodowych. Po drugie, za oryginalnością podejścia może przemawiać również sam wybór mniejszości etnicznych, których sytuacja prawna jest w rozprawie dyskutowana – Saamowie, Baskowie, Katalończycy i Grenlandczycy. Habilitantka co prawda nie wyjaśnia wprost, czym kierowała się przy wyborze właśnie tych mniejszości, jednakże są to przykłady na tyle ciekawe i dogłębnie przez nią zbadane, że można przyjąć, że kryterium, o którym mowa w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 742) zostało spełnione, tj. stanowi wkład autora w rozwój międzynarodowego prawa ochrony praw człowieka.

Tytuł rozprawy habilitacyjnej został sformułowany w sposób zwięzły i w zasadzie charakterystyczny dla rozpraw naukowych z zakresu prawoznawstwa. Nie do końca rozumiem jednak zastosowany przez Autorkę podtytuł: „*The Nationality Gambit*”. Nie widzę bowiem w przeprowadzonej przez nią analizie owego gambitu, który miałby zostać rozegrany i przez kogo. Niemniej tytuł zasadniczy odpowiada co do zasady merytorycznej zawartości rozprawy.

Recenzowana monografia podzielona jest, o czym wspomniałam wyżej, na dwie zasadnicze części. Część I, poświęcona jest filozoficzno-socjologicznym koncepcjom społeczeństwa, państwa i wzajemnych relacji między nimi. Autorka szeroko dyskutuje różne teorie i modele społeczeństwa i państwa, szukając definicji oddającej naturę mniejszości narodowych/etnicznych i jej miejsca w dzisiejszym społeczeństwie. Są to rozważania bardzo ciekawe, dowodzące przeprowadzenia przez Autorkę rozległych badań w zakresie filozofii i socjologii. Nie do końca jednak wyjaśnia ona, czemu służyć ma ta część monografii, poza – być może – naszkicowaniem teoretycznego umocowania koncepcji stojących za przyjęciem takich, a nie innych regulacji konstytucyjnych leżących u podstaw kształtowania statusu mniejszości w poszczególnych państwach (Hiszpanii, Finlandii i Danii). Za takim uzasadnieniem przemawia fakt, że swoje teoretyczne rozważania Autorka wspiera przykładami praktyki państw, co ciekawe, nie ograniczając się do przykładów europejskich. Choć – co sugeruje tytuł i prowadzone w dalszej części rozprawy badania – opracowanie obiera za cel opisanie modelu ochrony mniejszości w Europie – Habilitantka odnosi się szeroko do praktyki Stanów Zjednoczonych, w których

kwestia mniejszości narodowych i etnicznych oraz ich statusu w heterogenicznym społeczeństwie amerykańskim jest problemem o zdecydowanie innym rozmiarze. Nie mam wątpliwości, że taki zabieg – porównanie rozwiązań europejskich i amerykańskich – jest nie dość, że uprawnione, to i pożądane, niemniej nie mogę się oprzeć wrażeniu, że Autorka zatrzymuje się zawsze w pół drogi do sformułowania naprawdę istotnych – z punktu widzenia prowadzonych badań – wniosków wynikających z takiego porównania. Choć celem pracy – deklarowanym w *Introduction* – jest „*to conduct a constructive critique of the European legal model of the nation-state in the context of the uniform legal system existing in the state and [to] introduce new term ‘ethnic law’*” (s. ix), nie do końca rozumiem, na czym opiera się konstruktywność tej krytyki. W istocie bowiem sprowadza się ona do stwierdzenia, że założenia filozoficzne leżące u podstaw obecnego modelu są niewystarczające (by nie powiedzieć – błędne) i powinny zostać zastąpione koncepcją bliższą poglądom Habilitantki. W moim odczuciu nie jest to konstruktywna krytyka.

Druga część pracy – wreszcie prawnicza i o wiele ciekawsza – poświęcona jest „zagadnieniom praktycznym”, jak sama definiuje ją Autorka (s. xi). Rozpoczyna je jednak od fascynujących problemów z zakresu teorii i filozofii prawa, dotyczących miejsca w systemie prawa „prawa państwowego” („*state law*”, tj. prawa stanowionego przez organy państwa), prawa zwyczajowego oraz tego, co Habilitantka nazywa „*ethnic law*” (za Autoreferatem: „prawem etnicznym”), a więc wynikającego z reguł i tradycji konkretnej mniejszości etnicznej. Prezentowane poglądy, koncepcje i stanowiska Autorka umiejętnie ilustruje przykładami z orzecznictwa, zarówno sądów krajowych, jak i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Analiza w takiej formie kontynuowana jest w całej Części II, także w kluczowym dla całej pracy rozdziale 6 „*Ethnic law*”. Nie ma tu więc do czynienia z „klasycznym”, dogmatycznym podejściem do statusu mniejszości narodowej, a raczej interpretacja istniejących regulacji prawnych w świetle osiągnięć teorii i filozofii prawa. Jest to niewątpliwie podejście nowatorskie, implementujące w procesie tworzenia i stosowania prawa czynniki o charakterze filozoficznym i społecznym. Rozważania w tej części prowadzone są metodologicznie poprawnie i rzetelnie, z dużą swadą, co wskazuje na biegłość Autorki w omawianej materii, czego z resztą należy się spodziewać po rozprawie habilitacyjnej.

Najpoważniejszym zastrzeżeniem, jakie muszę zgłosić do recenzowanego opracowania, a jednocześnie głównym zarzutem w stosunku do całej pracy, jest przyjęte

przez Habilitantkę podstawowe dla całej rozprawy założenie, że współcześnie istnieją w Europie państwa narodowe („*nation-states*”) w kształcie, który wywodzi się jeszcze z XIX wieku (s. 33 i n.). O ile – być może – jest to stwierdzenie właściwe z punktu widzenia filozofii czy socjologii, o tyle na gruncie prawnym wydaje się ono co najmniej kontrowersyjne, zarówno w płaszczyźnie krajowej, jak i międzynarodowej. Na gruncie systemów krajowych, przykładowo, w jednym z najbardziej homogenicznych etnicznie państw europejskich, konstytucja wyraźnie definiuje naród jako „wszystkich obywateli Rzeczypospolitej” (Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r., preambuła), nie odnosząc się tym samym do kwestii etnicznych, choć oczywistym jest, że obywatelstwo polskie posiadają również osoby, które nie deklarują etnicznie polskiego pochodzenia. Podobne rozumienie narodu dominuje we współczesnym prawie międzynarodowym, co przejawia się również w tym, że prawo międzynarodowe posługuje się pojęciem „nationality” jako synonimem „obywatelstwa”, w takim zakresie, w jakim problematyka obywatelstwa, należąca tradycyjnie do *domaine reserve*, jest przedmiotem regulacji prawa międzynarodowego. Dostrzega to również sama Habilitantka, stwierdzając, że w przestrzeni międzynarodowej narodowość definiuje raczej termin „ethnicity” (s. 46 i n.), jednakże mimo to decyduje się w znakomitej większości przypadków, cytując różne akty prawnomiędzynarodowe, rozumieć „nationality” jako „narodowość”. W mojej ocenie jest to założenie co najmniej mylące, które może wpływać na przejrzystość wywodów Habilitantki i prawidłowość wyciąganych przez nią wniosków. Ponieważ jednak jest ona dość konsekwentna w stosowanej przez siebie terminologii, przyjmuję, że o ile Habilitantka nie ubiega się o nadanie stopnia w specjalności „prawo międzynarodowe publiczne” do jakiegoś stopnia przyjęte przez nią rozumienie terminu „nationality” może być uznane za dopuszczalne.

Dalsze uwagi krytyczne, które można formułować pod adresem ocenianej monografii byłyby już pochodną tego nie najszcześniejszego przyjętego fundamentu pracy. Jeśli bowiem tę kwestię uznać za wyjaśnioną i dopuszczalną, to mamy do czynienia z rzetelną pracą, dowodzącą znajomości tematu, a także umiejętności prowadzenia badań w dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych. Przy takim też założeniu nie budzi zastrzeżeń styl rozprawy, wywody są uzasadnione, a wnioski oparte na prawidłowej analizie reprezentatywnego materiału źródłowego. Zaakceptować należy przyjęte przez Habilitantkę metody badawcze: opisową (określenie Autorki, w przypadku prawa jednak

chyba posługuje się ona metodą formalno-dogmatyczną) oraz komparatystyczną, a także – do pewnego stopnia – metodę historyczno-prawną.

W zakresie wykorzystanej bibliografii i materiału źródłowego można ocenić monografię jako zadowalającą. Co prawda – mimo dość szerokiego powoływania orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – Autorka nie odnosi się np. do sprawy Gorzelik i in. przeciwko Polsce, fundamentalnej dla ustalania przyjętej w Europie definicji mniejszości narodowych i etnicznych. Niemniej nie jest to błąd dyskwalifikujący całe opracowanie, a podnoszę go wyłącznie z recenzenckiego obowiązku.

Konkludując, mimo zgłoszonych powyżej wątpliwości oraz dalszych uwag krytycznych, można przyjąć, że rozprawa habilitacyjna dr Magdaleny Butrynowicz „*The Legal Status and Perspectives of Ethnic Minorities in European States. The Nationality Gambit*” zasługuje na pozytywną ocenę i na uznanie jej – w minimalnym dopuszczalnym stopniu – za wkład w rozwój nauki międzynarodowej ochrony praw człowieka. Dowodzi też umiejętności Habilitantki do samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

3. Ocena dorobku naukowego

Poza omówionym wyżej osiągnięciem naukowym, na dorobek naukowy Habilitantki (po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych) składa się 27 publikacji, (w tym 1 we współautorstwie): 1 monografii (we współautorstwie), 17 rozdziałów w monografiach naukowych, 4 współredakcje monografii naukowej, 5 artykułów w czasopiśmie naukowych polskich i zagranicznych.

Zainteresowania badawcze dr Magdaleny Butrynowicz nie ograniczają się do jednej gałęzi prawa, oscylując od prawa rodzinnego zarówno polskiego jak i brytyjskiego (*Rodzina na gruncie prawa międzynarodowego i prawa polskiego – zarys problemu*, [w:] *Rodzina i edukacja w zmaganiu o przyszłość Europy*, red. E. Osewska, Wydawnictwo PWSZ, Tarnów 2016; *What family really is? The question about the legal definition of the family. Great Britain case study example*, [w:] *Strengthening families*, ed. J. Stala, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2016, s. 15–25.; *Prawo imigracyjne Wielkiej Brytanii. Zarys Problemu*, [w:] *Prawne i ekonomiczne aspekty*

migracji, red. M. Butrymowicz, P. Kroczek, Biblioteczka Prawa, t. 1, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2016, s. 9–29; M. Butrymowicz, P. Kroczek, *Angielskie prawo rodzinne*, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2015) po prawo migracyjne (*Obywatel, nie obywatel, Polak czy nie Polak, członek Narodu Polskiego czy może obcego? Analiza krytyczna*, [w:] *Prawne i ekonomiczne aspekty imigracji do Polski*, red. M. Butrymowicz, P. Kroczek, Biblioteczka Prawa, t. 2, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2017; *Prawa obywatela a prawa cudzoziemca? Dylemat państwa XXI wieku*, [w:] *Dochody imigrantów i ich transfery zagraniczne*, Biblioteczka Prawa, t. 3, red. M. Butrymowicz, P. Kroczek, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Wydawnictwo Naukowe 2019, s. 5–18; *Tożsamość społeczna mniejszości ukraińskiej w Polsce – rys prawno-socjologiczny*, [w:] *Teoretyczno-empiryczne interpretacje tożsamości społecznej z uwzględnieniem perspektywy familiologii*, red. K. Salamon, K. Kutek-Sładek, B. Karcz, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2021, s. 291–239.) i prawa dziecka (M. Butrymowicz, P. Kroczek, *Children Survival Rights in the Convention of the Right of the Child*, [w:] *Strengthening families*, ed. J. Stala, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2016, s. 27–37; *Children's Rights in International Law*, [w:] *The contemporary family: local and European perspectives*, ed. E. Osewska i J. Stala, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2015, s. 125–137; *The child right to its own identity comparative analyse based on the convention of the right of the child*, [w:] *Focus on Family and education*, ed. E. Osewska, Crkva u svijetu, Split 2016, s. 11–21; *The power of state, the right of parents, the right of the child – the right to education as the right to possess control*, „The Review of Comparative Law” 2017, vol. 31, no. 4, s. 7– 32; *Facebook and the child, can parents post their child's pictures on Facebook without their consent. The child's right to privacy*, [w:] *Families: Opportunities and Challenges*, ed. J. Stala, The Pontifical University of John Paul II in Krakow Press, Kraków 2019, s. 123–132.) Większość opublikowanych opracowań Habilitantki dotyczy tych zagadnień, co znajduje swoje odbicie zarówno w przedłożonym do oceny materiale, jak i samym Autoreferacie Habilitantki. Można również uznać, że i przedłożone do oceny dzieło wpisuje się w zainteresowania badawcze Habilitantki, stanowiąc niejako ciąg dalszy badań zapoczątkowanych rozprawą doktorską.

Reasumując, liczba publikacji po uzyskaniu stopnia doktora i ich merytoryczna wartość, pozwalają postawić wniosek, że dr Magdalena Butrymowicz spełnia określone ustawowo kryteria, a jej dorobek może zostać uznany za wkład w rozwój nauki prawa i ocenić go można za wystarczający dla potrzeb przewodu habilitacyjnego.

Na marginesie zauważyć należy, że dokumentacja wniosku habilitacyjnego dr Magdaleny Butrymowicz jest najbardziej niechlujnie przygotowaną dokumentacją, z jaką zdarzyło mi się spotkać w postępowaniu awansowym. Jeśli Habilitant/ka decyduje się przekazać członkom komisji habilitacyjnej swój wniosek wraz z dorobkiem naukowym w formie cyfrowej, powinien/na się przynajmniej upewnić, że wszystkie dokumenty są po pierwsze wgrane poprawnie, a po drugie, w formie powszechnie otwieralnych plików. W przypadku dr Magdaleny Butrymowicz ocena jej dorobku naukowego wymagała od członków komisji dużej dozy dobrej woli.

4. Ocena innej aktywności naukowej.

Dr Magdalena Butrymowicz uczestniczy jako członek zespołu w projekcie *Evict project* (ERC Starting Grant, dyrektor projektu: Michel Vols, University of Groningen, the Netherlands, czas trwania projektu: 60 miesięcy, projekt jest finansowany ze środków European Union's ERC Research, numer grantu: 949316; projekt nie zakończony). Nie brała jednak udziału w żadnym projekcie badawczym finansowanym przez NCN/KBN.

Habilitantka odbyła jeden staż dydaktyczny w Centre for Socio-Legal Studies, Uniwersytet w Oxfordzie (2019).

Od uzyskania stopnia doktora nauk prawnych dr Magdalena Butrymowicz wygłosiła referaty na 30 międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach naukowych, była również organizatorką, panelistką i moderatorką na konferencjach i seminariach naukowych (6).

5. Ocena aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i innej pozanaukowej.

Dr Magdalena Butrymowicz jest wykładowcą Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, a od 2021 roku również Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Była również opiekunem studenckiego koła naukowego studentów kierunku praca socjalna (2017-2020).

Jest również jest członkiem International Law Association, Grupa Polska, International Arbitration and Mediation Association, The London Court of International Arbitration, Law Society Association (członek CRN 11 Displaced people), European Network of Housing Research (sekcja housing law), Réseau Académique sur la Charte Sociale Européenne et les Droits Sociaux, British Association on Canadian Studies oraz Polskiego Stowarzyszenia Badań Kanadyjskich. Wielokrotnie pełniła również funkcję eksperta dla podmiotów krajowych i międzynarodowych, m.in. dla Rady Europy (konsultant ds. rekomendacji, dotyczących aktywizacji politycznej młodzieży należących do mniejszości etnicznych).

Oceniając zatem łącznie działalność dydaktyczną, organizatorską i pozanaukową Habilitantki uznać ją wystarczającą dla potrzeb postępowania awansowego.

6. Wnioski końcowe.

Mimo wyrażonych powyżej wątpliwości, kierując się zasadą *in dubio pro hominem* uważam, że dorobek naukowy dr Magdaleny Butrymowicz jest wystarczający do nadania jej stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki prawne. Przedłożona przez nią, wskazana jako podstawa wniosku o nadanie stopnia naukowego, monografia „*The Legal Status and Perspectives of Ethnic Minorities in European States. The Nationality Gambit*” stanowi nowatorskie ujęcie wybranego problemu badawczego. Także pozostały dorobek naukowy, zwłaszcza z zakresu prawa rodzinnego, stoi na odpowiednim poziomie. Mając na uwadze powyższe, a także osiągnięcia dydaktyczne oraz organizacyjne Habilitantki uważam, że Habilitantka spełnia – choć w minimalnym stopniu – warunki określone w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j.: Dz.U. z 2023 r., poz. 742).

Wnoszę zatem o kontynuowanie przewodu habilitacyjnego dr Magdaleny Butrymowicz w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

dr hab. Joanna Połatyńska